Anders Christian Andersen fra Sørup – krigsfange 1864 i Torgau

Anders Christian Andersen fra Sørup ved Støvring, menig nr. 58 ved 22. regiments 7. kompagni, faldt i fangenskab under kampen på Dybbøl d. 18. april 1864. Sammen med cirka 300 danske fanger blev han ført til fæstningen Torgau i Sachsen, hvor opholdet varede til 16. august. Under opholdet i Torgau har Anders Christian Andersen ført en ret udførlig dagbog, af hvilken det vigtigste her skal gengives.

Anders Christian Andersen var eneste barn af husmand Anders Mikkelsen. Familien stammede fra Hundborg i Thy, men var flyttet til Ejdrup, hvor Anders blev født d. 1. april 1933. Familien var fattig. Om barndommen kan intet oplyses. Anders var eneste barn. Han blev sat i møllerlære ved Kelddal Mølle, kom som møllersvend til Huul Mølle, og efter krigen kom han til Støvring Vandmølle, hvis indehaver dengang var Per Rasmussen.

Sin værnepligt aftjente han 1856-1857 i Aalborg som menig nr. 154 ved 11. linjeinfanteri bataljons 3. kompagni, og han bar efter datidens skik soldaternavnet "Kjeldal" efter sin første plads. Der fortælles, at da Anders var soldat, gik hans fader, der dengang var 70 år, den lange vej fra Ejdrup til Aalborg til fods for at bringe sønnen et pund smør. Turen frem og tilbage var ens trækning på cirka 60 kilometer. "Kan man danse en hel nat, kan man vel også gå en hel dag", sagde man.

Den 4. september 1857 blev Anders hjemsendt, og han arbejdede som møllersvend, indtil han i slutningen af 1863 blev indkaldt til krigstjeneste med 22. regiments 7. kompagni. Under kampen på Dybbøl d. 18. april 1864 stod han med sit kompagni på venstre fløj, løbegraven mellem skanse 1 og 2. Han blev ramt på lænden af en "død" granatsplint. Kappen tog stødet af, hvilket han senere priste som et held, hvad man må give ham ret i. Om kampens videre forløb og om hans fangenskab lader vi ham selv fortælle gennem "Dagbogen". Anders blev gift med Kirstine Andersdatter fra Sørup og boede på Hornum Trant som husmand i et gammelt, slet hus. Han døde 1880, kun 47 år gammel, af tuberkulose.

Dagbogen

Den 17. april om aftenen rykkede vi ud på forpost. Vort kompagni fik anvist på venstre fløj mellem skanserne 1 og 2. Der lå vi under en forfærdelig kanonild hele natten. Den 18. stormede prøjserne vore skanser. Der faldt mange på begge sider, for vi opgav ikke stillingen før vi var nødsaget dertil. Vore batterier var så forskudte, at de slet ikke kunne forsvare sig, og der var tillige i de sidste dage bleven en del af de bedste kanoner ført herfra til Als. Da vor kommandør indså, at det var umuligt at holde stillingen, råbte han, at vi skulle gå tilbage, men da mærkede vi først, at vi var helt omringet, og vi måtte overgive os som fanger.

Vi blev ført til Flensborg, og der blev vi brag ind i tugthuset, hvor vi havde kvarter til d. 20. april. Om morgenen kom vi på jernbanen og kørte til Hamborg, hvor vi blev til d. 22. Om morgenen klokken 71 kørte vi videre til Prøjsen. Ved den anden station derfra fik vi en snaps rom og franskbrød. Klokken fem om eftermiddagen kom vi til Berlin. Der fik vi varmt at spise, men det smagte os ikke. Klokken 10½ ved en station syd for Berlin fik vi smørrebrød og brændevin, så meget som vi ønskede. Det sidste stykke af vejen marcherede vi til fæstningen Torgau. Vi fik kvarter på en kaserne indenfor voldene. Jeg fik kvarter på stue 39. Klokken 12 fik vi middagsmad, men vi kunne ikke have den. De prøjsiske soldater er meget flinke mod os, men vi kan ikke forstå hverandre.

24. april: I dag har jeg gjort alt mit tøj rent efter slaget d. 18. og den lange rejse hertil.

25. april: Stillede vi klokken 4 eftermiddag i gården til appel, reglementet, hvorledes vi skulle forholde os som fanger, blev forelæst.

27. april: Der uddeltes gudelige bøger på stuerne. Vore kapper blev afleveret.

29. april: Marcherede vi ud på arbejde til klokken 12. Arbejdet var ikke strengt, men kosten heller ikke stærk.

3. maj: Det rygtes i dag, at Fredericia er rømmet.

5. maj: Kristi Himmelfartsdag. Jeg læser i de bøger, der blev udleveret til stuerne. Jeg kan ikke undlade at skrive lidt om vor forplejning. Vi får kaffe om morgenen og en slags middagsspise, og 4 skilling om dagen. Det er jo ikke til frådseri! Om eftermiddagen spiser jeg mælk og brød, til smør kan pengene ikke slå til.

13. maj: På arbejdspladsen fortælles, at der er våbenstilstand i fire uger og underhandling om fred. Kapperne bliver banket i dag.

17. maj: I eftermiddag har vi været til ligparade, da en af vore kammerater er afgået ved døden. Alle de danske fulgte ham til graven, både officerer, underofficerer og menige, omtrent 300 mand, foruden prøjsiske soldater, som også var med til at skyde æressalut over graven. Ligtoget gik fra lazarettet til kirkegården. Da vi kom til kirkegården, begyndte et sørgespil (hornmusik). Kisten var meget smukt pyntet med grønne kranse, og et sort slør dækkede kisten. Præsten gjorde en rigtig pæn tale ved graven, efter deres sigende, som forstod den. Præsten brugte ingen skovl til jordpåkastelsen. Han tog tre håndfulde muld, og ligeledes måtte hver af os og de civile, der var med som tilskuere, bruge samme skik.

18. maj: I dag var vi alle på oldenborrefangst. Det gik meget heldigt, vi fangede ikke så få, endskønt vi tog os det let. Vi lagde os ned i græsset, når vi kunne komme dertil for "granaten", som vi kaldte opsynet ved arbejdet.

19. maj: I formiddags igen på oldenborrefangst. I dag blev den anden af vore kammerater begravet. Han døde her på lazarettet og blev begravet på samme måde som den forrige. Med stor pragt blev han ført til sit sidste hvilested.

22. maj: Om morgenen klokken 7½ til kirkeparade, som var mig meget kær, thi det er længe siden, jeg hørte en dansk præst. Ved appellen blev der oplæst, at vi skulle vaske fødder to gange om ugen, og at den, der har stuetur, skulle tilse, at ventilerne på gangen stod åbne, undtagen ved tordenvejr. Der blev tre af de danske fanger arresteret for drukkenskab.

23. maj: Om eftermiddagen var vi forsamlet på en stor spisesal for at høre præsten. Han fortalte os om Luthers levned. Klokken 4 stillede vi til appel, og krigsartiklerne blev på ny forelæst på grund af den sjov, der var i går med københavnerne, der blev arresteret.

24. maj: På arbejde. Det var kold luft med regn og haglbyger, og det var klæg jord, vi arbejdede i, så vi næsten kørte fast. I eftermiddag klokken 4 stillede vi igen til ligparade. Det var den tredje af vore kammerater, der pynteligt blev bragt til graven. Det var endnu mere opbyggende for os, da den danske præst opholdt sig her i denne tid. Han holdt en dejlig tale over graven. Klokken 6 var vi forsamlede ude i bastionen, hvor den danske præst fortalte os resten af Luthers levnedsforløb.

29. maj: Havde jeg den fornøjelse at modtage Herrens sakramente. Det var en stor trøst for os, for i dette kedsommelige fangenskab gives der tit adgang til at sende et suk op til ham, som så faderligt har bevaret os i denne trængselens tid. Jeg modtog breve, som jeg havde ventet med længsel.

3. juni: Var jeg hos lægen og fik 6 blodkopper. Havde jeg vidst, at de ville kopsætte mig, var jeg ikke gået hen, thi min meste sygdom bestod deri, at jeg ville være fri for arbejde. Klokken 5 var vi til appel. Et kvarter senere blev der blæst til appel igen. Vi måtte stille hos lægen, og vore øjne blev set efter på grund af en øjensygdom, der grasserede her.

6. juni: Klokken 9 måtte vi stille for den prøjsiske general. I formiddags blev uddelt skråtobak, der var sendt til os fra Danmark. Hver mand fik to små ruller.

26. juni: I dag er våbenstilstanden udløben, og vi længes alle efter at høre udfaldet. Senere på dagen fortaltes her, at krigen skal begynde igen. Det var en kedelig efterretning, ikke alene for os, men for hele Danmark, thi de plages vist alle af krigens vilde larm. Ja, der er mange, der er rejst bort fra deres bopæl, fra deres kære ægtefæller og børn, og ikke mere vender tilbage, men må lade deres unge liv for fjendens dræbende kugler. Jeg vil bede til den almægtige Gud, at han vil dyrke dem og give dem kraft til at bære denne tunge byrde. Jeg vil også bede til Herren, at vi snart måtte blive udløste, langt hellere ville jeg træde ind i den danske hær igen end sidde i dette kedelige fangenskab. Vi går her, som om vi var slaver. Så snart vi skal udenfor porten, skal der skildvagter med os. Når vi skal på arbejde, bliver vi ført ud af patruljen. Så snart vi er på arbejdspladsen, danner den en kæde omkring os. Der bliver ligeledes udstillet poster ved latrinen, hvor de står med gevær med påsat bajonet. Skal vi i kirke, bliver vi også ført under bevogtning. Kort sagt, så snart vi skal udenfor porten, er vi under bevogtning. Vi kan nok få lov til at gå ind i staden, at købe, hvad vi ønsker, men der skal en gefreiter med. Ikke engang underofficererne må gå alene. Kun officererne har den frihed at gå i staden, hvor de lyster.

5. juli: De siger, at østerrigerne har gjort forsøg på at gå over til Fyn, men at dette forsøg er mislykket for dem.

8. juli: Mødte her 43 fanger, som var fanget på retiraden fra Dannevirke. De blev ført til Magdeburg, hvor de har været til nu. De blev forflyttet her til dette pinested. I Magdeburg havde de det meget bedre.

21. juli: I dag kom Niels Krat ud af arresten. Det sidste hold af vore 39 mand kom ind. Tillige kom en mand ind, der skal sidde i 24 timer, fordi han havde skrevet et brev og lagt det i en postkasse i stedet for at aflevere det til

kommandersergenten, der bringer det videre til kommandantskabet, hvor brevet bliver læst, før det videresendes.

24. juli: Søndag. I dag har vi alle været i kirke, men jeg kunne ikke forstå prædikenen, for det var en tysk præst. I eftermiddag mødte her hundrede og nogle og halvfjersindstyve fangne søfolk.

26. juli: I dag kom også en del fanger, som jeg tror for største delen har været let såret og ligget på lazarettet på Als.

1. august: For eftertiden skal vor mad tillaves ude i baggården for alle danske fanger. Så venter vi at få bedre at spise end hidtil, for disse kokke er af vore egne landsmænd. Før var det prøjserne, der stod for madlavningen, og deres skikke kan vi ikke lide.

7. august: Den femte af vore kammerater blev i dag begravet på Torgau Kirkegård. Han har nu også sagt verden sit sidste farvel. Han havde stridt for fædrelandet og var bleven såret. Nu er han vandret til sin himmelske fader.

13. august: I formiddag på arbejde. I middags havde vi den store glæde at aflevere værktøjet. Der blev sagt, at vi skulle rejse herfra på tirsdag morgen. Det var en af de glædeligste tidender, vi kunne ønske os, thi fangenskabet er en kedsommelig ting.

14. august: Vi var til lægevisitation. De, der var så syge, at de ikke kunne marchere, skulle køres til stationen. Der blev givet ordre til at stille tirsdag morgen klokken 5½ til afmarch.

16. august: Vi stillede i gården klokken 5. Klokken 5½ afmarcherede vi fra Torgau til stationen Ersberg, hvor vi kom på banen og kørte til Berlin. Der fik vi varm mad. Så kom vi på banen igen på rejsen til Lübeck.

17. august: Om morgenen i Lübeck. Der blev vi beværtet med et franskbrød og en kop kaffe. Så måtte vi marchere til Travemünde. Der kom vi på et dampskib, som sejlede os til København, hvor vi ankom d. 18. august. Vi afleverede samme dag, men måtte blive i København til d. 20. august, indtil der gik et skib. Klokken 2 rejste vi fra København med dampskibet ”Fylla” og kom til Aalborg d. 21. august om morgenen. Jeg afrejste samme dag til Støvring, hvor jeg for tiden opholder mig.

Erindringsmedaljen for krigen 1864

Tekst fra Wikipedia, den frie encyklopædi

Erindringsmedaljen for Krigen 1864 er en medalje, man kunne ansøge om at få tildelt, hvis man enten i Hæren eller i Søværnet havde deltaget i felttoget 1864 – også kendt som 2. Slesvigske Krig. Medaljen blev indstiftet af Christian 9. den 10. juni 1875 og blev administreret af Krigsministeriet. Krigsministeriets notater indikerede, at der var 53.000 berettigede til medaljen, foruden de 5.000 ansøgninger, som Marineministeriet havde registreret.

Medaljerne blev uddelt i begyndelsen af 1877 til de berettigede. Den 11. marts 1877 samledes en masse tilfredse medaljemodtagere ved Børsen i København for at vise deres taknemmelighed til Christian 9. De samlede medaljemodtagere valgte en deputation, der blev ledsaget af 5-6.000 mand til Amalienborg, hvor deputationen overbragte en tak på vegne af de forsamlede

medaljemodtagere. Herefter holdt kongen en tale til folkemængden, der blev besvaret med et ”Kongen Leve”, hvorefter man gik hver til sit.

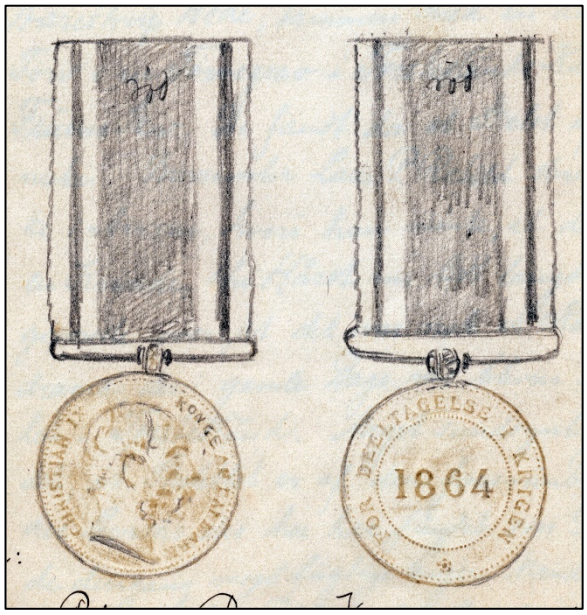

Aftryk af medalje tildelt veteran husmand Hans Pedersen Boier, Aaretrup

Indstiftelse
Christian 9. havde den 29. april 1864 afgivet et løfte om at indstifte en krigsmedalje for deltagelse i krigene 1848-50 og 1864. Da dette endnu ikke var sket i 1871, tog 3.000 våbenbrødre kontakt til Kongen for at få ham til at indfri sit løfte.

Sagen blev drøftet på et statsrådsmøde den 21. januar under punktet ”Medaljen for Tapper Daad 1864”, hvilket endte med at Kongen overdrog sagen til krigsminister Wolfgang Haffner. Haffner tog kontakt til Den Kgl. Mønt, hvor professor Frederik Krohn kunne fortælle ham, at det ville tage cirka to år at præge de 100.000 medaljer på Mønten, hvorimod støbte jernmedaljer kunne fremstilles på den halve tid. Wolfgang Haffner fremlagde sagen for Christian 9. den 14. juni 1871 og gav her udtryk for at han mente, at Christian 9. burde tilbagekalde sit løfte. Kongen efterkom ikke dette ønske, men sagen blev sat i bero.

På et statsrådsmøde den 10. april 1874 blev sagen taget op igen, fordi den nye krigsminister C.A.F. Thomsen, efter mundtlig befaling, havde indgivet ønske om at drøfte "medaljesagen", som sagen blev kaldt. Christian 9. gav C.A.F. Thomsen lov til at søge om den nødvendige bevilling i finansloven på 50.000 kr. for 1875-76.

Erindringsmedaljen for krigsdeltagelse i felttoget 1864 blev endelig stiftet den 10. juni 1875 af Christian 9. efter indstilling af C.A.F. Thomsen dagen før.

Fremstilling
Da bevillingen fra Rigsdagen var indløbet, blev der foretaget en undersøgelse af, hvor denne ordre kunne blive fremstillet. Ifølge rustmester Georg Christensen var der kun tre steder i Danmark, der på dette tidspunkt havde kapacitet til at fremstille dem: Sølvvarefabrikant Vilhelm Christesen, sølvvarefabrikant Arent Dragsted (A. Dragsted) og et jysk firma, der var i besiddelse af en presse brugt til industrielle formål.

Det blev Krigsministeriets arkivar, intendant J.E. Dittmann, der undersøgte forskellige tilbud i ind- og udland og endte med at skrive kontrakt på regeringens vegne med fabrikanten Ernest Robineau og gravøren Alphée Dubois fra Paris, der havde det billigste tilbud. Medaljerne skulle præges af Maison Robineau-Sorin Frères Manufacture de Bijouterie Religieuse i Paris og efterfølgende leveres mellem maj og november 1876.

Ifølge kontrakten skulle der fremstilles ét par poinçon (patricer) og to par produktionsstempler, hvilket skulle kunne holde til prægning af cirka 20.000 medaljer i alt. Senere blev der produceret endnu et par poinçon – kaldet poinçon générel – af Dobois. Dobois skulle ifølge kontrakten selv skulle betale for dette par, da det kun var de tre første par der var indbefattet i

kontrakten. Dette senere producerede par poinçon kunne være forklaringen på, hvorfor der findes to forskellige stempelvarianter af Erindringsmedaljen for Krigen 1864.

Ansøgning
Man blev ikke automatisk tildelt Erindringsmedaljen for Krigen 1864, hvis man havde deltaget i felttoget 1864. Man skulle selv udfylde en blå ansøgning, hvorefter det blev undersøgt, om der var belæg for at tildele medaljen til ansøgeren. På denne ansøgning skulle man besvare følgende spørgsmål:

- *Hvad er Deres fulde Navn?*
- *Hvilken Dag og hvilket Aar er De født?*
- *I hvilket Aar har De deeltaget i Krigen?*
- *Ved hvilken Afdeling (Institution) tjente De dengang?*
- *Ved hvilket Compagni, Escadron eller Batteri stod De?*
- *Hvilket Numer havde de?*
- *Fra og til hvilken Dag var De tjenestgjørende?*
- *Tjente De som Mening eller som Befalingsmand?*
- *Blev De saaret i Krigen? Naar?*
- *Har De ligget paa Lazareth? Paa hvilket?*
- *Blev De fangen i Krigen? Naar og hvor?*
- *Har De Pension eller Invalidforsørgelse? Hvilket numer har Deres Pensionsbrev?*
- *Er De Medlem af „De Danske Vaabenbrødres Selskab"? I hvilken af dettes Afdelinger og i hvilket numer staaer De?*
- *Hvilken er Deres nuværende Stilling?*
- *Hvor har De nu Bopæl? (Hvis de ikke boer i en Kjøbstad, bedes Amt, Herred, Sogn og By opgivet?*
- *Hvilken er Deres nuværende Adresse?*

Hvis man fandt, at der var belæg for at tildele medaljen til ansøgeren, fik vedkommende et diplom sammen med medaljen, der kom i en lille hvid papæske. Medaljen var i privat eje og ville, efter ejerens død, gå i arv til efterkommerne.